

В останньому випадку контрабанда вчиняється організованою групою із застосуванням зброї або іншого засобу для запобігання чи подолання опору іншої особи шляхом насильства або погрози його застосування при здійсненні переміщення товарів через митний кордон. Окрім цього, опис об'єктивної сторони контрабанди у німецькому кримінальному законодавстві точно відображає суть цього кримінально-протиправного діяння, адже, по-перше, підкреслюється, що переміщення товарів здійснюється у цілях комерції, а, по-друге, здійснення контрабанди першочерговим завданням має уникнення сплати митних податків. Таким чином, при формуванні правової конструкції складу кримінального правопорушення у новому КК було б доцільним звернути увагу на досвід європейських держав, зокрема німецький.

6. Підсумовуючи вище зазначене, слід підкреслити, що контрабанда є складним кримінально-протиправним діянням, яке посягає не лише на порядок ведення господарської діяльності, але й на порядок проходження митного контролю, на економічну безпеку, сприяє веденню недобросовісної конкуренції, розвитку тіньової економіки, внаслідок чого популяризується використання серед підприємців у веденні бізнесу незаконних засобів та прийомів, тому криміналізація контрабанди товарів є необхідним та ефективним засобом мінімізації таких злочинних проявів. Таким чином, майбутній реформований КК повинен чітко відображати суть контрабанди та мати відповідне формальне закріплення у нормах кодексу, яке відповідає сучасним підходам, які застосовуються у кримінальному законодавстві європейських держав.

Наукова керівниця: д. ю. н., професорка Демидова Л. М.

Пехота Є. В.,
студент 1 курсу
факультету слідчої та детективної
діяльності
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ЗМІШАНА ВИНА У НАУКОВИХ ПРАЦЯХ УЧЕНИХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Вина є одним з центральних та важливих понять у кримінальному праві, яка визначає наявність суб'єктивної сторони складу кримінально-

го правопорушення як обов'язкової ознаки. У статті 23 Кримінального кодексу України (далі – КК України) вина визначається як психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої цим кодексом, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності. Отже, у даній нормі законодавцем указується на дві форми вини. Але в теорії кримінального права науковцями цієї галузі виділяється також й змішана (подвійна, складна) вина, під якою розуміється різне психічне ставлення винної особи до суспільно небезпечного діяння і його наслідків або ж різне психічне ставлення до двох суспільно небезпечних наслідків в одному складі кримінального правопорушення.

Тривалий час змішана (подвійна, складна) вина є об'єктом їх досліджень, викликає численні дискусії та дотепер не отримали серед них єдиного розуміння. Окремі його аспекти у своїх працях досліджували такі учені, як Вереша Р. В., Харченко В. Б., Савченко А. В., Пушкар О. А., Пінаєв А. О., Борисов В. І. Бабанін С. В., Шевченко Є. В., Крайник Г. С., Зінченко І. О. та багато інших. Ці науковці надали різні дефініції поняття «змішаної вини», а також пропонували законодавчо закріпити її у чинному КК України.

Загалом у вчених кримінального права немає єдиної точки зору на феномен змішаної вини, умовно одні з них – це ті, хто підтримують ідею змішаної, подвійної, складної вини, а інші – навпаки, не підтримують.

Відсутність єдиної точки зору притаманна також прихильникам змішаної (подвійної) вини. Так наприклад, Борисов В. І., визнає змішану форму вини та вважає, що кримінальні правопорушення пов'язанні з нею повинні кваліфікуватися за таким принципом: 1) кримінальні правопорушення, в яких діяння, що являє собою порушення яких-небудь правил безпеки, само по собі, у відриві від наслідків, є адміністративним чи дисциплінарним правопорушенням, і тільки настання суспільно небезпечних наслідків, причинно пов'язаних із діянням, робить все вчинене кримінальним правопорушенням; 2) кримінальні правопорушення, в яких умисне діяння спричиняє два різних наслідки: перший (найближчий) є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони, другий (віддалений) – кваліфікуючою ознакою.

Також, у своїй статті визнає та формулює власний дефініції поняття «змішана вина» – Крайник Г. С., автор аналізуючи низку вітчизняних та іноземних досліджень щодо цього питання, наводить таке її визначення: «це різне психічне ставлення суб'єкта злочину у формі умислу та необережності до вчинюваного ним діяння та його наслідків у одному й тому самому кримінальному правопорушенні». Крім того він пропонує

розрізняти два види змішаної вини, основні відмінності між якими полягають у кількості наслідків, ставленням суб'єкта до них та рівні їх суспільної небезпечності та вказує на доцільність доповнення Розділу V Загальної частини КК України («Вина та її форми») – 25 статтею в якій буде міститися зазначене вище визначення змішаної вини.

Прихильником ідеї змішаної вини також є Бабанін С. В., який зазначає, що змішана (подвійна, складна) вина – це різне психічне ставлення особи у формі умислу і необережності до різних об'єктивних ознак у кримінальних правопорушеннях з матеріальним складом, в яких діяння саме по собі без спричинених наслідків є закінченим кримінальним правопорушенням або у складах, які мають два види якісно відмінних за характером і ступенем суспільної небезпеки кримінально протиправних наслідків одних і тих же дій винної особи.

У свою чергу, М. І. Хавронюк до складної вини відносить наступне: 1) психічне ставлення до діяння характеризується прямим умислом, а до наслідків – необережністю; 2) психічне ставлення до діяння характеризується прямим умислом, а до наслідків – умислом або необережністю; 3) психічне ставлення до діяння характеризується умислом або необережністю, а до наслідків – необережністю; 4) психічне ставлення до діяння характеризується прямим умислом, а до наслідків – прямим або непрямим умислом.

Дещо іншим є твердження А. О. Пінаєва, автор у своїх працях схвалює думку про виокремлення окремо змішаної та подвійної вини та визначає її такою, якій належать усі ознаки як умисної форми вини, так і всі ознаки необережності, зокрема, умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, умисне знищення або пошкодження чужого майна, що спричинило загибель людей чи інші тяжкі наслідки тощо).

Погляди Шевченка Є. В. та Зінченко І. О., полягають в співвідношенні категорії «змішана вина» і «подвійна», «складна» й «комбінована форми вини», як родового й видового поняття. Їх підхід дозволяє уникнути суперечності у трактуванні вищенаведених понять та закріпленні, з одного боку, однакової юридичної природи зазначеного явища (ускладненість суб'єктивної сторони окремих кримінальних правопорушень), а з іншого – видових відмінностей, специфіку, що мають місце бути при з'ясуванні виду вини у певних видах кримінальних правопорушень.

Дещо іншою є думка О. А. Пушкаря, який зазначив, що поняття змішаної вини охоплює всі можливі поєднання умислу та необережності (або їх елементів) при вчиненні одиничного кримінального правопорушення та не підтримує тих науковців, які не схвалюють ідею змішаної

форми вини. Автор указує, що «наведені погляди заслуговують критики, адже якщо слідувати такій логіці, то поза межами складу кримінального правопорушення опиняється і саме діяння, і психологічне ставлення особи до вчиненого. Тому, вважає науковець, у разі заперечення наявності змішаної форми вини в низці кримінальних правопорушень кримінальних правопорушень дослідники свідомо чи несвідомо обґрунтовують можливість об'єктивного ставлення в вину, що неприйнятно для сучасного вітчизняного кримінального права».

Оскільки форма вини суттєво впливає на визначення ступеню суспільної небезпеки вчиненого кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила, а отже і на визначення обсягу кримінальної репресії, виду кримінальної відповідальності, вид та термін покарання, дуже важливим є законодавче закріплення змішаної вини у кримінальному законодавстві України. Змішана вина дозволяє: 1) конкретизувати ступінь суспільної небезпечності кримінального правопорушення; 2) визначити правильну кваліфікацію; 3) відмежувати близькі за об'єктивними ознаками склади кримінальних правопорушень.

Отже, питання змішаної вини дотепер залишається актуальним та вимагає відповідного вирішення, особливо в контексті розробки проєкту нового КК України. У Розділі 2.4. проєкту нового Кримінального Кодексу, станом на 25 лютого 2024 року, міститься поняття юридичної та фактичної помилки, визначення мети та мотиву кримінального правопорушення, але відсутнє поняття змішаної вини, яке б змогло вирішити ті проблеми, які виникають під час кваліфікації кримінальних правопорушень із змішаною виною.

Наукова керівниця: к. ю. н., доцентка Гальцова В. В.

Пугач А. О.,

аспірантка кафедри кримінального права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРАВО НА БЕЗПЕЧНЕ ДОВКІЛЛЯ І КРИМІНАЛІЗАЦІЯ ЕКОЦИДУ: АНТРОПОЦЕНТРИЧНИЙ ПІДХІД

Негативний вплив збройної агресії РФ проти України на довкілля важко недооцінити: так, станом на зараз війна завдала збитків україн-